

*manu*SCRIPTS

Revista d'història moderna

23

La informació i la comunicació
a l'Època Moderna

DADES CATALOGRÀFIQUES RECOMANADES PEL SERVEI DE BIBLIOTEQUES DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Manuscrs. Revista d'Història Moderna

Manuscrs. Revista d'Història Moderna / Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Filosofia i Lletres. Departament d'Història Moderna i Contemporània. — 1 (maig 1985 - . — Bellaterra : [Universitat Autònoma de Barcelona*, 1985-]. — 23 cm

Anyal

ISSN 0213-2397

I. Universitat Autònoma de Barcelona. Departament d'Història Moderna i Contemporània.

I. Història Moderna.

94

Direcció

Javier Antón Pelayo

Secretaria de redacció

Montserrat Jiménez Sureda

Consell de redacció

Betlem Castellà, Marta Cusó i Serra, Antonio Espino López, Ignasi Fernández Terricabras, David Gallardo i Capsada, Oscar Jané Checa, Oriol Junqueras i Vies, Núria de Lucas Val, Maria Antònia Martí Escayol, Miquel Pérez Latre, Lluís Roura i Aulinas, Pilar Sánchez, Francesc Serra i Sellarés, Antoni Simon i Tarrés, Concepción Romero Porras

Consell assessor

Ángel Alcalá (Brooklyn College, The City University of New York, United States),

Ernest Belenguier Cebrián (Universitat de Barcelona, Espanya),

Peter Burke (Emmanuel College, Cambridge, United Kingdom),

William J. Callahan (Toronto University, Canada),

James Casey (Norwich University, United Kingdom),

John H. Elliott (Oxford University, United Kingdom),

Josep Fontana (Universitat Pompeu Fabra, Espanya),

Giovanni Levi (Università Cà Foscari di Venezia, Italia),

François López (Université Michel de

Montaigne-Bordeaux III, France),

Tomás Mantecón Novellán (Universidad de Cantabria, Espanya),

Geoffrey Parker (The Ohio State University, USA),

Stuart Woolf (Università Cà Foscari di Venezia, Italia)

<http://seneca.uab.es/manuscrs>

Bases de dades en què MANUSCRITS està referenciada

— Dialnet (Unirioja)

— Índice Español de Ciencias Sociales y Humanidades (ISOC-CSIC)

— Sumaris del CBUC

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia, el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer és rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la Llei. Se n'autoritza la reproducció del sumari i dels resums sempre que n'aparegui la procedència.

Les opinions expressades en articles, notes, informacions, ressenyes i treballs publicats a MANUSCRITS són d'exclusiva responsabilitat dels seus autors.

Aquesta revista es regeix pel sistema de censors.

Direcció i tramesa d'articles

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament d'Història Moderna
i Contemporània

08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Subscripció i administració

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions

08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Tel. 93 581 10 22. Fax 93 581 32 39

sp@uab.es

Intercanvi

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques

Secció d'Intercanvi de Publicacions

08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Tel.: 93 581 11 93. Fax: 93 581 32 19

sb.intercanvi@uab.es

Composició

Medusa

Edició i impressió

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions

08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Tel. 93 581 15 96. Fax 93 581 32 39

sp@uab.es

ISSN 0213-2397

Dipòsit legal: B. 2994-1985

Imprès a Espanya. Printed in Spain

Imprès en paper ecològic

Índex

Manuscripts

Núm. 23, p. 1-208, 2005, ISSN 0213-2397

Les paraules clau són en llenguatge lliure.

Se n'autoritza la reproducció dels resums i de les pàgines de l'índex.

15-16 Editorial

DOSSIER. La informació i la comunicació a l'època moderna

19-20 **ANTÓN PELAYO, Javier.** Presentació.

21-29 **BURKE, Peter** (Emmanuel College. University of Cambridge)
Reflexiones sobre los medios de comunicación de masas en la Europa moderna. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 21-29.

Este artículo muestra las reflexiones que Peter Burke se hace sobre los últimos estudios y la más reciente bibliografía aparecidos tras la publicación del libro *De Gutenberg a Internet: Una historia social de los medios de comunicación*, escrito por el propio Burke y A. Briggs sobre este tema. Sus reflexiones se centran y tratan la comunicación oral, los manuscritos, el debate Eisenstein sobre la revolución de la imprenta y sus consecuencias y la polémica Habermas sobre la esfera pública. Además, añade un tema no tocado en dicho libro, el de la historia de los consumidores de los medios de comunicación de masas en la Europa moderna, tanto si eran lectores como espectadores u oyentes.

Palabras clave: comunicación oral, revolución de la imprenta, manuscritos, polémica Habermas, consumidores de los medios de comunicación de masas.

Reflexions sobre els mitjans de comunicació de masses en l'Europa moderna

Aquest article mostra les reflexions que Peter Burke es fa sobre els últims estudis i la bibliografia més recent apareguts després de la publicació del llibre *De Gutenberg a Internet: Una història social dels mitjans de comunicació*, escrit pel propi Burke i A. Briggs sobre aquest tema. Les seves reflexions se centren i tracten la comunicació oral, els manuscrits, el debat Eisenstein sobre la revolució de la impremta i les seves conseqüències i la polèmica Habermas sobre l'esfera pública. A més, hi afegeix un tema no tractat en aquell llibre, el de la

història dels consumidors dels mitjans de comunicació de massa a l'Europa moderna, tant si n'eren lectors com espectadors o oients.

Paraules clau: comunicació oral, revolució de la impremta, manuscrits, polèmica Habermas, consumidors dels mitjans de comunicació de massa.

Reconsidering the Early Modern Media

This article shows Peter Burke's reflections about the last studies and the most recent bibliography turned up after the publication of the book *From Gutenberg to Internet: A social history of the media*, written by himself and A. Briggs. His reflections treat the oral communication, the manuscripts, the Eisenstein's debate about the printing's revolution and its consequences and the Habermas' controversy about the public sphere. Moreover, he adds a subject not treated in the book, the history of the massmedia consumers in the modern Europe.

Key words: oral communication, printing's revolution, manuscripts, Habermas' controversy, massmedia consumers.

31-44 **INFELISE, Mario** (Università Ca'Foscari di Venezia. Dipartimento di Studi Storici)

Los orígenes de las gacetas. Sistemas y prácticas de la información entre los siglos XVI y XVII. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 31-44.

Después de la instauración de la imprenta en Europa y antes de la generalización de las gacetas como principal instrumento informativo, las hojas manuscritas que confeccionaban los *reportisti* o *menanti* cumplieron la misión de abastecer de noticias a los políticos y al público en general. Tomando como referencia ciudades italianas como Venecia, Roma o Bolonia, se analiza esta práctica informativa durante los siglos XVI y XVII.

Palabras clave: historia de la información, hojas volantes, gacetas.

Els orígens de les gasetes. Sistemes i pràctiques de la informació entre els segles XVI i XVII

Després de la instauració de la impremta a Europa i abans de la generalització de les gasetes com a instrument informatiu principal, els fulls manuscrits que confeccionaven els *reportisti* o *menanti* van acomplir la missió d'abastir de notícies els polítics i el públic en general. Prenent com a referència ciutats italianes com ara Venècia, Roma o Bolonya, aquest article analitza l'esmentada pràctica informativa durant els segles XVI i XVII.

Paraules clau: història de la informació, fulls volants, gasetes.

The origin of newspapers. Systems and practices of information during the xvith and xviiith centuries

After the invention of the printing press and before the circulation of newspapers as the main source of information, the manuscripts done by the so-called *reportisti* or *menanti* were the main source of information for politicians

and all sort of readers. Taking as reference some Italian cities as Venice, Rome or Bologna, this article analyses this kind of source during the xvth and xviiith centuries.

Key words: history of information, leaflets, newspapers.

45-58

ETTINGHAUSEN, Henry

Informació, comunicació i poder a l'Espanya del segle xvii. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 45-58.

L'article es planteja la naturalesa i les vies de circulació de la informació a l'Espanya del segle xvii, on la Cort castellana era la principal cruïlla de notícies i rumors que circulaven pel país, tant de forma oral com manuscrita: converses, xafarderies, correspondència, «relaciones de sucesos», etc. La invenció de la impremta, l'augment del tràfic terrestre i marítim, la millora en el sistema de correus i la centralització del poder, foren alguns dels factors que impulsaren, durant els segles xvi i xvii, aquesta indústria de la informació que constituïria l'embrió del sistema internacional de comunicacions actual.

Paraules clau: segle xvii, comunicació, informació, premsa, «relaciones de sucesos», impremta, Cort castellana.

Información, comunicación y poder en la España del siglo xvii

El artículo plantea la naturaleza y las vías de circulación de la información en la España del siglo xvii, donde la Corte castellana era el lugar por el que pasaban la mayoría de noticias y rumores que circulaban por el país, tanto de forma oral como manuscrita: conversaciones, cotilleos, correspondencia, relaciones de sucesos, etc. La invención de la imprenta, el aumento del tráfico terrestre y marítimo, la mejora del sistema de correos y la centralización del poder, fueron algunos de los factores que impulsaron, a lo largo de los siglos xvi y xvii, esta industria de la información que constituiría el embrión del actual sistema internacional de comunicaciones.

Palabras clave: siglo xvii, comunicación, información, relaciones de sucesos, imprenta, Corte castellana.

Information, communication and power in xviiith century Spain

The article brings out the nature and the channels of propagation of information in the Spain of the 17th century, where the Castilian Court was the main crossroads of news and rumours that were in circulation around the country, both in oral and written form. The invention of the press, the increase of terrestrial and maritime traffic, the improvement in the mail system and the centralization of power, were some of the factors that promoted the information industry, the precursor of our current international system of communications.

Key words: 17th century, communication, information, press, Castilian Court.

59-76 **ANDRÉS, Fernando** (Universidad Autónoma de Madrid. Departamento de Historia Moderna)

Interesados creadores de opinión: trazas y piezas de *memorialismo justificativo* en la temprana producción autobiográfica española (siglos XVI y XVII). Notas para su estudio. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 59-76.

El artículo describe el subgénero del «memorialismo autojustificativo». Se trata de escritos autobiográficos individuales en que se relata la actividad desarrollada en el ejercicio de un cargo al servicio del Estado o de la Iglesia. Con frecuencia, tienen la finalidad de justificar la propia actuación y, a menudo, de defenderse. El autor traza un primer inventario de estos textos en castellano en la España de los siglos XVI y XVII, agrupándolos por categorías según la forma y el tema.

Palabras clave: memorialismo autojustificativo, siglos XVI y XVII, subgénero autobiográfico, inventario de textos en castellano.

Interessats creadors d'opinió: traces i peces de memorialisme justificatiu en la primera producció autobiogràfica espanyola (segles XVI i XVII). Notes per al seu estudi

L'article descriu el subgènere del «memorialisme autojustificatiu». Es tracta d'escrits autobiogràfics individuals en els quals hom refereix l'activitat desenvolupada en l'exercici d'un càrrec al servei de l'Estat o de l'Església. Freqüentment, serveixen per justificar la propia actuació i, sovint, per defensar-se. L'autor fa un primer inventari d'aquests textos en castellà a l'Espanya dels segles XVI i XVII, tot agrupant-los per categories segons la forma i el tema.

Paraules clau: memorialisme autojustificatiu, segles XVI i XVII, subgènere autobiogràfic, inventari de textos en castellà.

Interested creators of opinion: some pieces of justificative memorialism in the Early Modern Spain. Notes for its study

The author describes the genre of the «memoirs of self-justification»: individual autobiographies where the writers give an account of their work as State or Church officer. Often, they are written in order to justify themselves or as a defence. The author makes a first inventory of this kind of documents in Spanish in the Spain of the 16th and 17th centuries. He groups these autobiographies according to their form or subject matter.

Key words: justificatory memorialism, 16th and 17th centuries, autobiographical minor genre, inventory of Castilian texts.

MISCEL·LÀNIA

- 77-96 **HENRÍQUEZ VÁSQUEZ, Rodrigo** (Becario doctoral FPI-DURSI Generalitat de Catalunya. Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les Ciències Socials. Departament d'Història Moderna i Contemporània. Universitat Autònoma de Barcelona)
 El problema de la verdad y la ficción en la novela y el cine históricos. A propósito de Lope de Aguirre. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 77-96.

El objetivo del texto es cuestionar el concepto de ficción y verdad histórica utilizado por algunos autores para analizar los vínculos entre el cine histórico y la novela histórica. Dichos vínculos parten de ciertas premisas narrativistas que exacerban la separación entre verdad y ficción en las narraciones históricas. Analizaremos esos argumentos en función de un ejemplo narrativo con el fin de caracterizar los límites de la ficción y la verdad en los relatos históricos.

Para ello, y a partir de cuatro fragmentos que narran el episodio específico de la expedición de Lope de Aguirre por el Amazonas (1559-1561) —extraídos de fuentes históricas, de una película y de una novela histórica—, defendemos la idea de que la verdad y la ficción dependen una de otra en el propósito de lograr la comprensión histórica.

Palabras clave: novela histórica, cine histórico, verdad, ficción, narrativismo, Lope de Aguirre.

El problema de la veritat i la ficció a la novel·la i al cinema històrics. A propòsit de Lope de Aguirre

L'objectiu del text és qüestionar el concepte de ficció i veritat històrica utilitzat per alguns autors per analitzar els vincles entre el cinema històric i la novel·la històrica. Aquests vincles parteixen de certes premisses narrativistes que exacerben la separació entre veritat i ficció en les narracions històriques. Analitzarem aquests arguments en funció d'un exemple narratiu, amb la finalitat de caracteritzar els límits de la ficció i la veritat en els relats històrics.

Per això, i a partir de quatre fragments que narren un episodi específic de l'expedició de Lope de Aguirre per l'Amazones (1559-1561) —extrets de fonts històriques, d'una pel·lícula i d'una novel·la històrica—, defensarem la idea que la veritat i la ficció depenen l'una de l'altra per tal d'assolir la comprensió històrica.

Paraules clau: novel·la històrica, veritat històrica, cinema històric, ficció, narrativisme, Lope de Aguirre.

The problem of truth in novel and fictional cinema. Regarding Lope de Aguirre

The objective of the text is to question the concept of fiction and historical truth used by some authors to analyze the links between the historical cinema and the historical novel. These links leave from historiography narrativist premises that emphasize the separation between truth and fiction in the historical narrations.

We will analyze those arguments based on a narrative example with the purpose of characterizing the limits of the fiction and the truth in the historical stories.

From four fragments that narrate a specific episode of the expedition of Lope de Aguirre by the Amazon river (1559-1561) —extracted of historical sources, a film and an historical novel—, I will defend the idea that the truth and the fiction depend one of another one in order to obtain the historical understanding.

Key words: historical novel, historical cinema, historical truth, fiction, Lope de Aguirre.

97-108 **SIMON I TARRÉS, Antoni** (Universitat Autònoma de Barcelona Departament d'Història Moderna i Contemporània. Unitat d'Història Moderna)

Un dietari institucional fins ara ignorat. El dietari del Reial Consell Criminal. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 97-108.

En este artículo se presenta un dietario institucional catalán hasta ahora ignorado: el dietario del Real Consejo Criminal. Después de caracterizar el género de los dietarios y de describir el órgano institucional del Real Consejo, el autor remarca los rasgos más destacados del manuscrito 2338 de la Biblioteca Nacional de Madrid. También expone los argumentos en que se basa su atribución y pone de manifiesto la relevancia histórica de la existencia del dietario.

Palabras clave: dietario, Real Consejo, Cataluña.

Un dietari institucional fins ara ignorat. El dietari del Reial Consell Criminal

En aquest article, s'hi presenta un dietari institucional català fins ara ignorat: el dietari del Reial Consell Criminal. Després de caracteritzar el gènere dels dietaris i de descriure l'òrgan institucional del Reial Consell, l'autor hi remarca els trets més destacats del manuscrit 2338 de la Biblioteca Nacional de Madrid. També hi exposa els arguments en què es basa la seva atribució i assenyala la rellevància històrica de l'existència del dietari.

Paraules clau: dietari, Reial Consell, Catalunya.

An unknown institutional diary. The Catalan diary of the Criminal Royal Council

The aim of this paper is to present a catalan institutional diary ignored until the present day: the diary of the Criminal Royal Council. After the characterisation of the diary's genre and the description of the institutional organisation of the Royal Council, the author underlines the most remarkable features of the manuscript 2338 in the National Library of Madrid. The author also puts forward the arguments in which the attribution is based and points out the historical relevance of the diary's existence.

Key words: diary, Royal Council, Catalonia.

- 109-130 **MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, Miquel Àngel** (Universitat de Barcelona Professor Titular d'Universitat. Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona. Departament d'Història Moderna)
Los regentes la Cancillería en la Cataluña de los últimos Austrias.
Manuscripts. Revista d'Història Moderna, 2005, núm. 23, p. 109-130.

Pretendemos, con este trabajo, profundizar aún más nuestros conocimientos sobre los oficiales reales en el Principado. Y para ello hemos escogido a los regentes de la Cancillería, los cuales presidieron la sala que llevaba su nombre en la Real Audiencia del Principado. Estos magistrados, a diferencia de los cancilleres, que presidían la otra sala civil de la misma institución, difícilmente lograrían una promoción posterior. En realidad, no eran otra cosa que abogados que habían podido introducirse en la institución más importante de la Corona en Cataluña. Tenían una gran experiencia tanto en la administración de justicia como en la estricta actividad política, puesto que habían ejercido distintos cargos de responsabilidad. En algunos casos, iniciaron su *cursus honorum* con la plaza de juez de corte, es decir, juez de lo penal, para acceder más tarde a una de las dos salas civiles. Otros, en cambio, entraron directamente en una de las salas civiles. Tanto en un caso como en otro, consiguieron curtirse ante los innumerables problemas a los que tuvieron que hacer frente en la administración de justicia. Perspectiva que se completó, para algunos de ellos, con la experiencia política que proporcionaba la sala tercera, ya que las relaciones con las instituciones del país nunca fueron fáciles.

Palabras clave: regentes la Cancillería, administración de justicia, Real Audiencia, Cataluña, siglo XVII.

Els regents la Cancelleria en la Catalunya dels últims Àustries

Aquesta recerca té la finalitat de donar a conèixer el capteniment dels regents la Cancelleria, els quals eren uns destacats oficials reials al Principat. Acostumaven a ser advocats que havien aconseguit formar part de la Reial Audiència catalana. Per bé que n'hi va haver que van iniciar el seu *cursus honorum* com a jutges de cort, la majoria va accedir directament a una de les dues sales civils. Tant en un cas com en l'altre, estaven avesats en les més intricades qüestions judicials, car les dues sales civils eren fonamentals per a la bona marxa de la institució. Més tard, alguns van aconseguir formar part de la sala tercera, que era coneguda com la «sala de govern». La delicada tasca d'aconsejar el virrei en tots aquells temes que afectaven la política catalana els va proporcionar una perspectiva inèdita en la seva carrera professional. Els conflictes jurisdiccionals amb les principals institucions de la terra requerien no sols una bona base jurídica, sinó també una habilitat política imprescindible si es volia reconduir la creixent tensió política amb la Generalitat i el Consell de Cent.

Paraules clau: regents la Cancelleria, administració de justícia, Reial Audiència, Catalunya, segle XVII.

The chancellors in XVIII century Catalonia

In this article we pretend to improve our knowledge of the civil servants in Catalonia. And this aim is impossible to achieve, if we don't pay a close attention to the top ones. The chancellors were specially important among them. It was

up to them to guarantee the right working of the Royal High Court in Catalonia along with the chancellors because they both presided over the two civil courts. The *regents la Cancelleria* were in fact successful lawyers who managed to form part of the Royal High Court. They were experienced magistrates who spent many years in this judicial institution and they were not only aware of the inner difficulties they had to cope with, but also of the handicaps they had to overcome in order to reach an steady agreement with the outstanding Catalan institutions such as the Generalitat and the Town Council, that's to say the Consell de Cent.

Key words: chancellors, justice, Catalonia, XVIII century.

131-150 SOLÍS, JOSÉ (Universidad de Zaragoza. Área de Historia del Derecho y de las Instituciones)

La magistratura austracista en la corona de Aragón. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 131-150.

En este artículo, se estudia la estructura judicial de Aragón, Cataluña y Valencia, a principios del siglo XVIII, y las actuaciones de sus integrantes durante el conflicto político iniciado con el gobierno borbónico. Se analiza, así, el posicionamiento de cada uno de los tribunales de justicia de los tres territorios citados, indicio —y ésta sería la aportación principal de este trabajo— de su carácter particular y del nivel de identificación de dichas instituciones con el sistema constitucional propio de la Corona aragonesa.

Palabras clave: siglo XVIII, Guerra de Sucesión, constitucionalismo, administración de justicia, Corona de Aragón.

La magistratura austracista a la Corona d'Aragó

En aquest article, s'hi estudia l'estructura judicial d'Aragó, Catalunya i València, a principis del segle XVIII, i l'actitud que expressen els seus integrants en el conflicte polític provocat durant el govern borbònic. S'hi detalla el posicionament de cadascun dels tribunals de justícia dels tres territoris citats, indicatiu —i aquesta seria l'aportació principal d'aquest treball— del seu caràcter particular i del nivell d'identificació d'aquestes institucions amb el sistema constitucional propi de la Corona aragonesa.

Paraules clau: segle XVIII, Guerra de Successió, constitucionalisme, administració de justícia, Corona d'Aragó.

The Hapsburg magistrates in the Aragonese Crown

This article shows the judicial structure of Aragon, Catalonia and Valencia, at the beginning of 18th century and the performances of their members during the political conflict initiated with the Bourbon government. The positioning of each of the courts of justice of the three mentioned territories is analyzed focusing —and this would be the main contribution of this work— in its particular character and in the level of identification of these institutions with the constitutional system characteristic of the Aragonese Crown.

Key words: 18th century, Succession War, constitutional system, justice administration, Aragonese Crown.

151-162 **BLACK, Jeremy** (University of Exeter)

El papel de la monarquía en la Inglaterra del siglo XVIII. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 151-162.

En aquest article, Black es planteja una nova visió del paper de la monarquia anglesa per acabar amb la idea d'excepcionalitat britànica basada en una monarquia parlamentària com a fil conductor de la història anglesa. Aquest estudi es focalitza en el segle XVIII, sobre el qual hi ha poques investigacions destinades a conèixer el paper de la monarquia britànica. L'autor compara la situació anglesa amb la circumstància política que es vivia en l'àmbit europeu i mundial del moment, tot destacant-ne els canvis i les supervivències de determinats sistemes polítics, com ara la república, la monarquia o certes cases dinàstiques. També ens parla dels darrers estudis sobre la cort i els governs, com un punt de reflexió sobre la importància de la monarquia, així com també de la transcendència de la reialesa en la cultura pública, en la vida política i en el llenguatge polític de l'Anglaterra del segle XVIII.

Paraules clau: paper de la reialesa, Anglaterra, segle XVIII, Jordi II, república, reialesa, cases dinàstiques, rebel·lió a les colònies americanes, cultura política.

El papel de la monarquía en la Inglaterra del siglo XVIII

En este artículo, Black se plantea una nueva visión del papel de la monarquía inglesa para acabar con la idea de la excepcionalidad británica basada en una monarquía parlamentaria como hilo conductor de la historia inglesa. Este estudio se focaliza en el siglo XVIII, sobre el que hay pocas investigaciones destinadas a conocer el papel de la monarquía británica. El autor compara la situación inglesa con la circunstancia política que se vivía en el ámbito europeo y mundial del momento, destacando en todo momento los cambios y las supervivencias de determinados sistemas políticos, como la república, la monarquía o ciertas casas dinásticas. También nos habla de los últimos estudios sobre la corte y los gobiernos, como un punto de reflexión sobre la importancia de la monarquía, así como también de la trascendencia de la realeza en la cultura pública, en la vida política y en el lenguaje político de la Inglaterra del siglo XVIII.

Palabras clave: papel de la realeza, Inglaterra, siglo XVIII, Jorge II, república, monarquía, dinastías, rebelión en las colonias americanas, cultura política.

The role of the monarchy in XVIIIth Century England

In this article, a new vision of the role of the English monarchy is suggested by Black to finish with the idea of British exceptionality based on a parliamentary monarchy as a conducting thread of the English history. This study is focused in the 18th century, around which there is few research destined to know the role of British monarchy. The author compares the English situation with the political situation that was lived in Europe and its world area in that moment, highlighting the changes and the survivals of specific political systems, as republics or monarchies. He also talks about the last studies about the court and the governments, as a point of reflection on the importance of

the monarchy, as well as the transcendence of the royalty in the public culture, in the political life and in the political language of the 18th century England.

Key words: monarchy role, England, 18th century, George II, republic, monarchy, rebellion in the American colonies, politic culture.

- 163-170 **JIMÉNEZ SUREDA, Montserrat** (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament d'Història Moderna i Contemporània)
Ortodòxia i dissidències a l'Europa de les Llums. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 163-170.

L'autora dibuixa una visió panoràmica de la situació religiosa a l'Europa del segle XVIII.

Paraules clau: Europa, segle XVIII, religió.

Ortodoxia y disidencias en la Europa de las Luces

La autora traza una panoràmica de la situación religiosa en la Europa del siglo XVIII.

Palabras clave: Europa, siglo XVIII, religión.

Orthodoxy and dissenters in XVIIIth century Europe

The author describes the religious situation in XVIIIth century Europe.

Key words: Europe, XVIIIth century, religion.

Treballs d'investigació

- 173-175 **SERRA SELLARÉS, Francesc**
Sant Benet de Bages a l'època montserratina (segles XVI-XIX). *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 173-175.
- 177-179 **GALLINARO, Laurence**
Retables baroques de la province de Gerone (1580-1777). Études iconologique et socioculturelle (modes de production, diffusion, réception). *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 177-179.
- 181-184 **REIXACH I PUIG, Ramon**
«Els pares de la república». El patronat com a cultura política a la Catalunya urbana moderna. Mataró (segles XV-XVIII). *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 181-184.

- 185-188 **DE LUCAS VAL, Núria**
Catalunya i Castella al segle XVII: «nosaltres i els altres». Fonts per a l'estudi de les identitats nacionals. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2005, núm. 23, p. 185-188.
- 189-208 **Ressenyes**
Pedro M. Cátedra y María Luisa López-Vidriero (dirs.) (2004). *La memoria de los libros: Estudios sobre la historia del escrito y de la lectura en Europa y América* (Blanca Vilageliu).
Javier Fernández Sebastián y Joëlle Chassin (coord.) (2004). *L'avènement de l'opinion publique: Europe et Amérique, XVIIIe-XIXe siècles* (Joan Costa).
José Manuel Prieto Bernabé (2004). *Lectura y lectores: la cultura del impreso en el Madrid del Siglo de Oro (1550-1650)* (Javier Antón Pelayo).
Javier Antón Pelayo (2005). *La sociabilitat epistolar de la família Burgués de Girona (1799-1803)* (Montserrat Jiménez Sureda).
Antoni Simon i Tarrés (2005). *Construccions polítiques i identitats nacionals: Catalunya i els orígens de l'estat modern espanyol* (Antonio Espino).
Maximiliano Barrio Gozalo (2004). *El Real Patronato y los obispos españoles del Antiguo Régimen (1556-1834)* (Montserrat Jiménez Sureda).

NORMES DE COL·LABORACIÓ

1. Els articles hauran de ser originals i es publicaran en català o castellà. Es presentaran mecanografiats a doble espai, en fulls numerats de mida DIN A4 (30 línies de 60 espais, 280 paraules). Hom recomana que no superin les vint-i-cinc pàgines, incloent-hi gràfiques, notes i bibliografia. A la primera pàgina de l'article constarà la informació següent: títol de l'article, nom i cognoms de l'autor, professió, telèfon i adreça postal i electrònica professional; a la segona pàgina hi haurà un resum de 150 paraules en català, en castellà i en anglès, i entre tres i cinc paraules clau en les tres llengües esmentades, que permetin la classificació/identificació de l'article. Hom trametrà a més una còpia en suport magnètic en qualsevol dels processadors de text habituals.

2. Pel que fa a la bibliografia i a les referències, hom ha de considerar:

Les **al·lusions a autors** al text aniran acompanyades normalment d'una referència explícita afegida a continuació entre parèntesis (cognom de l'autor, any de publicació i eventualment la pàgina); en el cas d'una cita textual, a continuació del text s'afegirà aquesta referència entre parèntesis, en la qual constarà necessàriament la pàgina. Exemples:

[...] és a dir, no solament de la família aristocràtica o de la de qualsevol altra forma d'agrupació familiar (Petit, 1997).

[...] Les confraries i germandats responien segons Isidoro Moreno (1972: 199) a la doble necessitat d'associar-se en el marc local i d'assegurar-se la salvació eterna.

[...] en paraules de Schumpeter, la economia conquistà entre els escolàstics tardans «si no una existència autònoma, al menys sí una existència ben determinada» (Schumpeter, 1971: 136).

3. A la fi de l'article s'inclourà per ordre alfabètic una bibliografia amb les referències completes que permetin la identificació dels treballs. De la següent manera:

a) quan es tracti d'un llibre:

Castro, A. (1996). *La realidad histórica de España*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica.

(Cognoms de l'autor en minúscules, nom; any de publicació entre parèntesis; títol del llibre en cursiva o subratllat; lloc d'edició; editorial).

b) quan es tracti d'un article:

Asensio, E. (1972-1973). «Notas sobre la historiografía de Américo Castro». *Anuario de Estudios Medievales*, 8, p. 349-392.

(Cognoms de l'autor en minúscules, nom; any de publicació entre parèntesis; títol de l'article entre cometes; títol de la revista en cursiva o subratllat; volum i número; pàgines inicial i final).

Cal evitar les notes a peu de pàgina, però si són imprescindibles hauran de numerar-se i agrupar-se després del text de l'article i abans de la bibliografia. Per a les al·lusions i cites s'observaran els mateixos criteris que per a la resta del text.

4. Les taules —única denominació que s'utilitzarà per a tota mena de quadres i relacions estadístiques— numerades amb xifres aràbigues, aniran en un full apart a continuació de l'article. Tanmateix, s'hauran de referenciar explícitament al text.
5. La il·lustració s'ajustarà a les indicacions següents:
  - a) Totes les figures s'hauran de presentar en paper blanc, preferentment de mida DIN A4, acompanyades del títol, la llegenda i la font. En un full apart s'afegiran les dades estadístiques amb les quals s'ha elaborat la gràfica. Tots dos fulls portaran al dors, en llapis, el nom i els cognoms de l'autor corresponent en xifres aràbigues. El text ha de fer referència explícita a les gràfiques reproduïdes.
  - b) Tots els mapes s'hauran de presentar en dues còpies en paper blanc, preferentment de mida DIN A4. Hauran d'estar ben definits. Els títols, la llegenda i la font aniran només a la segona còpia. Tots dos fulls portaran al dors, en llapis, el nom i els cognoms de l'autor corresponent en xifres aràbigues. El text ha de fer referència explícita a les gràfiques reproduïdes.
6. El consell de redacció es reserva el dret de retornar els articles que no compleixin aquestes normes o, en el seu cas, d'adaptar-los als criteris establerts.
7. El consell de redacció comunicarà al col·laborador l'acceptació de l'article després de l'oportú examen.

NORMAS DE COLABORACIÓN

1. Los artículos tendrán que ser originales y se publicarán en castellano o catalán. Se presentarán mecanografiados a doble espacio, en hojas numeradas de tamaño DIN A4 (30 líneas de 60 espacios, 280 palabras). Se recomienda que su extensión no supere las veinticinco páginas, incluyendo gráficos, notas y bibliografía. En la primera página del artículo constará la información siguiente: título del artículo, nombre y apellidos del autor, profesión, teléfono y dirección postal y electrónica profesional; en la segunda página habrá un resumen de 150 palabras en castellano, en catalán y en inglés, y entre tres y cinco palabras clave en las tres lenguas citadas, que permitan la clasificación e identificación del artículo. Se enviará además una copia en soporte magnético en cualquiera de los procesadores de texto habituales.

2. En cuanto a la bibliografía y a las referencias, habrá que atenerse a lo siguiente:

Las **alusiones a autores** en el texto irán acompañadas normalmente de una referencia explícita añadida a continuación entre paréntesis (apellidos del autor, año de publicación y eventualmente la página); en el caso de una cita textual, a continuación del texto se añadirá esta referencia entre paréntesis, en la que constará necesariamente la página. Ejemplos:

[...] es decir, no ya sólo de la familia aristocrática o de la de cualquier otra forma de agrupación familiar (Petit, 1997).

[...] Las cofradías y hermandades respondían según Isidoro Moreno (1972: 199) a la doble necesidad de asociarse en el marco local y asegurarse la salvación eterna.

[...] En palabras de Schumpeter, la economía conquistó entre los escolásticos tardíos «si no una existencia autónoma, al menos sí una existencia bien determinada» (Schumpeter, 1971: 136).

3. Al final del artículo se incluirá, por orden alfabético, una bibliografía con las referencias completas que permitan la identificación de los trabajos. Por tanto:

- a) Cuando se trate de un libro:

Castro, A. (1996). *La realidad histórica de España*. México: Fondo de Cultura Económica.

(Apellidos del autor en minúsculas, nombre; año de publicación entre paréntesis; título del libro en cursiva o subrayado; lugar de edición; editorial.)

- b) Cuando se trate de un artículo:

Asensio, E. (1972-1973). «Notas sobre la historiografía de Américo Castro». *Anuario de Estudios Medievales*, 8, p. 349-392.

(Apellidos del autor en minúsculas, nombre; año de publicación entre paréntesis; título del artículo entre comillas; título de la revista en cursiva o subrayado; volumen y número; páginas inicial y final.)

Conviene evitar las notas a pie de página, pero si son imprescindibles deberán numerarse y agruparse después del texto del artículo y antes de la bibliografía. Para las alusiones y citas, se observarán los mismos criterios que en el resto del texto.

4. Las tablas —única denominación que se utilizará para todo tipo de cuadros y relaciones estadísticas—, numeradas en cifras arábigas, irán en una hoja aparte al final del artículo. Sin embargo, habrá que referenciarlas explícitamente en el texto.
5. La ilustración se ajustará a las indicaciones siguientes:
  - a) Todas las figuras deberán presentarse en papel blanco, preferentemente en tamaño DIN A4, acompañadas del título, la leyenda y la fuente. En una hoja aparte se añadirán los datos estadísticos con los cuales se ha elaborado el gráfico. Las dos hojas llevarán al dorso, en lápiz, el nombre y los apellidos del autor y el número correspondiente en cifras arábigas. El texto ha de hacer referencia explícita a los gráficos reproducidos.
  - b) Todos los mapas deberán presentarse en dos copias en papel blanco, de tamaño preferentemente DIN A4. Deberán estar bien definidos. Los títulos, la leyenda y la fuente irán sólo en la segunda copia. Las dos hojas llevarán al dorso, en lápiz, el nombre y los apellidos del autor y el número correspondiente en cifras arábigas. El texto ha de hacer referencia explícita a los mapas reproducidos.
6. El consejo de redacción se reserva el derecho de devolver los artículos que no cumplan estas normas o, en su caso, de adaptarlos a éstas.
7. El consejo de redacción comunicará al colaborador la aceptación del artículo tras el oportuno examen.

Subscripció, compres i intercanvis:

Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona
Apartat postal 20. 08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 10 22. Fax 93 581 32 39
sp@uab.es

Subscripció / Suscripción

Desitjo subscriure'm a *Manuscripts. Revista d'Història Moderna* a partir del número 23 (2005). Preu de subscripció: 16 €.

Deseo suscribirme a *Manuscripts. Revista d'Història Moderna* a partir del número 23 (2005).

Precio de suscripción: 16 €.

Data: .....
Fecha

Nom i cognoms: .....
Nombre y apellidos

Adreça postal: .....
Dirección postal

Tipus de targeta de crèdit: .....
Tipo de tarjeta de crédito

Número de la targeta de crèdit: .....
Número de la tarjeta de crédito

Data de caducitat de la targeta: .....
Fecha de caducidad de la tarjeta:

Signatura / Firma

Preu unitari de venda dels números endarrerits: núm. 4/5: 6,01 €; núm. 6: 4,96 €; núm. 7: 6,01 €; núm. 8-9: 9,02 €; núm. 10: 15,03 €; núm. 11-16: 10,82 €; núm. 17: 15,63 €; núm. 18-19: 15,63 €; núm. 20-22: 16 €. Núm. 1, 2 i 3, exhaurits.

* Els subscriptors poden acollir-se a la compra de la col·lecció «Monografies Manuscripts» amb el mateix descompte sobre el preu de venda. Fins ara han aparegut cinc monografies:

Los suscriptores pueden acogerse a la compra de la colección «Monografies Manuscripts» con el mismo descuento sobre el precio de venta. Han aparecido hasta ahora seis monografías.

1. AA.VV., *La cultura del Renaixement. Homenatge al pare Miquel Batllori*, 1993 (10,22 €). – 2. A. Simon Tarrés, *La població catalana a l'edat moderna*, 1996 (10,82 €). – 3. AA.VV., *Diez años de historiografía modernista*, 1997 (10,82 €). – 4. J. Antón Pelayo, *La herencia cultural. Alfabetización y lectura en la ciudad de Girona (1747-1807)*, 1998 (15,03 €). – 5. A. Espino López, *Catalunya durante el reinado de Carlos II. Política y guerra en la frontera catalana, 1679-1697*, 1997 (18,03 €). – 6. M.A. Martí Escayol, *La construcció del concepte de natura a l'Edat Moderna. Natura, cultura i identitat en el pensament català dels segles XVI i XVII*, 2005 (20 €).